

© Ministry of Justice of the Czech Republic, [www.justice.cz](http://www.justice.cz). [Translation already published on the official website of the Ministry of Justice of the Czech Republic.] Permission to re-publish this translation has been granted by the Ministry of Justice of the Czech Republic for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

© Ministerstvo spravedlnosti České republiky, [www.justice.cz](http://www.justice.cz). [Překlad již zveřejněný na oficiální webové stránce Ministerstva spravedlnosti České republiky.] Povolení k opětovnému zveřejnění tohoto překladu bylo uděleno Ministerstvem spravedlnosti České republiky pouze pro účely zařazení do databáze Soudu HUDOC.

## **Anotace rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva**

### **Rozsudek ze dne 13. října 2016 ve věci č. 62507/12 – Červenka proti České republice**

Senát první sekce Soudu dospěl jednomyslně k závěru, že nedobrovolným umístěním stěžovatele do zařízení sociální péče toliko na základě souhlasu opatrovníka bez možnosti účinného soudního přezkumu došlo k porušení čl. 5 odst. 1, 4 a 5 Úmluvy.

#### **I. Skutkové okolnosti**

Stěžovatel byl v roce 2005 zbaven svéprávnosti, jelikož trpěl trvalou duševní poruchou – alkoholickou demencí. V roce 2009 byl stěžovateli opatrovníkem ustanoven Úřad městské části Praha 11.

Na přelomu roku 2010 a 2011 opatrovník obdržel několik stížností sousedů na chování stěžovatele v místě bydliště, zejména že ve stavu opilosti opakovaně rušil noční klid a močil na schody. Poté, co situaci probírala s rodiči a synem stěžovatele, dospěla pracovnice úřadu k závěru, že stěžovatel není schopen samostatného života a nejvhodnějším řešením bude jeho umístění do zařízení sociální péče. V únoru 2011 proto stěžovatele převezla do zařízení sociální péče v Letinách, se kterým jeho jménem uzavřela smlouvu o poskytování pobytových sociálních služeb. Stěžovateli před odjezdem do zařízení zejména sdělila, že v zařízení se mu dostane lékařské péče a rehabilitace ohledně jeho problémů s kolenem. Ještě téhož dne úřad o umístění stěžovatele a jeho důvodech informoval opatrovnícký soud.

Zařízení sociální péče bylo tzv. domovem se zvláštním režimem, který jeho klienti mohli sami opouštět jen s doprovodem zaměstnance zařízení či na základě povolení psychiatra. Stěžovatel záhy počal proti svému pobytu v zařízení brojit, když kontaktoval ředitele zařízení, svou opatrovnici a celou řadu úřadů, např. veřejného ochránce práv, Policii České republiky a opatrovnícký soud.

V červenci 2011 stěžovatel udělil plnou moc právníkovi nevládní organizace, který jeho jménem podal okresnímu soudu návrh na vydání rozhodnutí o zákonnosti nedobrovolné hospitalizace podle § 191a a násl. občanského soudního řádu. Jelikož okresní soud zůstal zcela nečinný, obrátila se nevládní organizace na krajský soud s návrhem na určení lhůty k provedení procesního úkonu podle § 174a zákona o soudech a soudcích. V říjnu 2011 krajský soud návrh zamítl s tím, že nevládní organizace nebyla oprávněna návrh podat pro neplatnost podpisu stěžovatele, zbaveného svéprávnosti, na plné moci a že v každém případě není možné okresnímu soudu uložit lhůtu k vydání usnesení o zahájení řízení, neboť soud není povinen na základě podnětu řízení zahájit.

V srpnu 2011 stěžovatel absolvoval dvoutýdenní pobyt v nemocnici z důvodu ortopedické operace a následně pobýval v léčebně pro dlouhodobě nemocné. Do zařízení sociální péče se již nevrátil, jelikož v září 2011 se provozovatel zařízení dohodl s opatrovníkem stěžovatele na ukončení smlouvy. Stěžovatel byl následně převezen domů.

V říjnu 2011 vydal veřejný ochránce zpráv ve věci stěžovatele zprávu, v níž mj. konstatoval, že k uzavření smlouvy o poskytování pobytové sociální služby měl dát předem souhlas opatrovnícký soud. Opatrovník stěžovatele se proto poté obrátil na opatrovnícký soud, který v listopadu 2011 smlouvu zpětně schválil. Stěžovatel o řízení nebyl informován.

V březnu 2012 Ústavní soud odmítl ústavní stížnost, v níž stěžovatel brojil proti postupu svého opatrovníka a opatrovnického soudu, a to zejména s poukazem na to, že stěžovatel již nepobývá v zařízení sociálních služeb, a nadále tedy netrvají tvrzená porušení jeho práv. V dubnu 2012 Ústavní soud odmítl i druhou ústavní stížnost stěžovatele směřující proti rozhodnutí krajského soudu s tím, že stěžovatel měl předtím podat žalobu pro zmatečnost.

V březnu 2012 stěžovatel podal dvě žádosti o odškodnění podle zákona o odpovědnosti státu za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci. Ministerstvo spravedlnosti jeho žádosti zamítlo s tím, že ve věci nebylo vydáno žádné nezákonné rozhodnutí a navíc stěžovatelova plná moc udělená nevládní organizaci, která žádosti podala, není platná. Stěžovatel prostřednictvím nevládní organizace podal žalobu k soudu, který však stěžovateli jmenoval kolizního opatrovníka, jelikož též považoval plnou moc za neplatnou. Kolizní opatrovník se k řízení nepřipojil s tím, že opatrovnický soud smlouvu o poskytování pobytové sociální služby schválil. Soud proto řízení v červenci 2013 zastavil.

## **II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu**

### **A. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČL. 5 ODS. 1 ÚMLUVY**

Stěžovatel především namítal, že jeho nedobrovolným umístěním do zařízení sociální péče došlo k porušení jeho práva na svobodu o osobní bezpečnost.

Soud v první řadě shledal, že stěžovatel byl v zařízení sociální péče zbaven svobody. Zařízení totiž nemohl sám opustit, a ačkoli patrně zprvu se svým pobytem v zařízení souhlasil, velmi záhy dal najevo, že si v něm nepřeje nadále setrvávat.

Soud dále konstatoval, že z hlediska vnitrostátního práva bylo umístění stěžovatele do zařízení sociální péče zákonné, jelikož jediná podmínka, kterou vnitrostátní právo v rozhodné době stanovilo, tedy souhlas opatrovníka, byla v projednávané věci splněna. Aby však zbavení svobody mohlo být považováno za zákonné i z pohledu čl. 5 odst. 1 Úmluvy, musí vnitrostátní právo obsahovat dostatečné záruky proti svévoli.

Samotný souhlas opatrovníka dle Soudu dostatečnou zárukou proti svévoli není. V projednávané věci sice opatrovnice měla k dispozici několik aktuálních lékařských zpráv dokládajících, že stěžovatel trpí trvalou a závažnou duševní poruchou, nicméně stěžovatele neinformovala o tom, že smlouva bude uzavřena na dobu neurčitou a stěžovateli jasně nevysvětlila, o jaký druh zařízení se jedná.

Soud připomněl, že aktuální mezinárodní standardy ochrany lidských práv vyžadují, aby zbavení svobody osob zbavených svéprávnosti bylo doprovázeno procesními zárukami ve formě soudního přezkumu. V projednávané věci se stěžovatel nedomohl přezkumu zákonnosti převzetí do zařízení, jelikož soudy nepovažovaly stěžovatelem udělenou moc nevládní organizaci za platnou. Opatrovnický soud též zůstal po dobu stěžovatelova pobytu v zařízení nečinný a smlouvu o poskytování pobytové sociální služby schválil až poté, co byl stěžovatel ze zařízení propuštěn. Ústavní soud pak dle Soudu značně formalistickým přístupem ústavní stížnost směřující proti postupu opatrovníka odmítl s tím, že namítaný zásah do práv již netrvá.

V každém případě však účinnou procesní zárukou je jen takový prostředek, který je způsobilý neprodleně ukončit protiprávní porušení práv nařízením propuštění dotčené osoby. Takové soudní řízení stěžovatel v projednávané věci k dispozici neměl.

Stěžovatelovo umístění do zařízení sociální péče proto nebylo doprovázeno dostatečnými zárukami proti svévoli, nebylo tedy zákonné a došlo k porušení čl. 5 odst. 1 Úmluvy.

### **B. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČL. 5 ODS. 4 ÚMLUVY**

Stěžovatel dále namítal, že neměl k dispozici žádný prostředek nápravy, kterým by se mohl domoci přezkoumání zákonnosti svého umístění do zařízení sociální péče a propuštění na svobodu.

Soud připomněl, že z pohledu čl. 5 odst. 4 Úmluvy jsou relevantní jen ty prostředky nápravy, které má jednotlivec k dispozici během trvání zbavení svobody. Zároveň musí zbavení svobody trvat déle než

jen velmi krátkou dobu, aby byl čl. 5 odst. 4 Úmluvy použitelný (např. *Sýkora proti České republice*, č. 23419/07, rozsudek ze dne 23. listopadu 2012, § 83).

V projednávané věci byl stěžovatel zbaven svobody po dobu šesti měsíců, která jistě není příliš krátká pro podání návrhu na soudní přezkum. Jelikož dle vnitrostátního práva byl pobyt stěžovatele v zařízení sociální péče považován s ohledem na souhlas opatrovníka za dobrovolný, soudy neměly v projednávané věci pravomoc zasáhnout. Došlo tedy k porušení čl. 5 odst. 4 Úmluvy.

#### C. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČL. 5 ODST. 5 ÚMLUVY

Stěžovatel konečně na poli článku 5 Úmluvy namítal, že dle vnitrostátního práva nemá vymahatelné právo na odškodnění za nezákonné zbavení svobody.

Soud uvedl, že jelikož v projednávané věci shledal porušení čl. 5 odst. 1 a 4 Úmluvy, je čl. 5 odst. 5 Úmluvy použitelný. Je proto třeba ověřit, zda měl stěžovatel vymahatelné právo na odškodnění buď před vynesením rozsudku Soudu, nebo po něm.

Jelikož vnitrostátní orgány neuznaly, že umístění stěžovatele do zařízení sociální péče bylo nezákonné, a navíc považovaly stěžovatelem udělenou plnou moc za neplatnou, stěžovatel se nemohl před vynesením rozsudku Soudu domáhat práva na odškodnění. Ačkoli byl stěžovateli ustanoven nový opatrovník, kterého si sám vybral, ještě předtím, než bylo řízení o odškodnění zastaveno, nebylo dle Soudu prokázáno, že by předchozí opatrovník novému předal všechny potřebné informace natolik včas, aby se nový opatrovník věci mohl řádně ujmout. Soud zároveň shledal, že způsob, jakým byla posouzena stěžovatelova žaloba na odškodnění, mu znemožnil domoci se odškodnění i po rozsudku Soudu. Došlo proto k porušení čl. 5 odst. 5 Úmluvy.

#### D. K TVRZENÝM PORUŠENÍ ČLÁNKŮ 8, 13 A 14 ÚMLUVY

Stěžovatel na poli zmíněných článků Úmluvy zejména namítal, že v zařízení sociální péče došlo z důvodu kontroly jeho dopisů a nucené medicíny k porušení jeho práva na respektování soukromého života a korespondence. Namítal též, že byl diskriminován na základě svého zdravotního postižení, jelikož mu nebyla poskytnuta přiměřená úprava ve smyslu Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením ve formě komunitních sociálních služeb, ale byl namísto toho vytržen ze svého sociálního prostředí a nedobrovolně umístěn do uzavřené instituce.

Soud shledal, že stěžovatelovy ústavní stížnosti se blíže zabývaly jen otázkou zbavení svobody a jen porušení tohoto práva právní zástupce stěžovatele uvedl v petitech ústavních stížností. Jelikož vázanost Ústavního soudu petitem ústavních stížností je ustálenou a známou praxí, právní zástupce stěžovatele mohl a měl postupovat v souladu s ní. Jelikož tak neučinil, jsou předmětné námitky nepřijatelné pro nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy.